

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. & Δ.Ε.
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

«ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΝΟΙΧΤΟ
ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ»

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 5-6 ΜΑΪΟΥ 2018

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΙΟΥΝΙΟΣ 2018

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

«ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΝΟΙΧΤΟ ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ»

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 5-6 ΜΑΪΟΥ 2018

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

Γρόσδος Σταύρος – Τσιβάς Αρμόδιος

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2018

ISBN: 978-960-89999-7-8

© Περιφερειακή Διεύθυνση Π.Ε. & Δ.Ε. Κεντρικής Μακεδονίας και Συγγραφική ομάδα

Ανάρτηση του τόμου: <http://www.anoixtosxoleio.kmaked.eu/praktika-anoiktou.pdf>

Επιμέλεια έκδοσης:

Σταύρος Γρόσδος - Αρμόδιος Τσιβάς

Έτος έκδοσης: 2018

ISBN: 978-960-89999-7-8

Δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας

Το σύνολο του περιεχομένου των πρακτικών του παρόντος τόμου αποτελεί αντικείμενο πνευματικής ιδιοκτησίας (copyright) και διέπεται από τις εθνικές και διεθνείς διατάξεις περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας. Συνεπώς, απαγορεύεται ρητά η αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση της Περιφερειακής Δ/νσης Α/θμιας & Β/θμιας Εκπαίδευσης Κ. Μακεδονίας

Οι συγγραφείς διατηρούν το δικαίωμα χρήσης των κειμένων τους. Επιτρέπεται η χρήση των κειμένων για επιστημονικούς και διδακτικούς λόγους με αναφορά/παραπομπή στην πηγή ως εξής:
(ονοματεπώνυμο συγγραφέα, έτος δημοσίευσης, τίτλος εισήγησης). Στο Γρόσδος, Σ. & Τσιβάς, Α. (επιμ.) (2018). *Σχολείο ανοικτό στις παιδαγωγικές και κοινωνικές προκλήσεις*, Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου, 4-6 Μαΐου 2018. Θεσσαλονίκη: Περιφερειακή Διεύθυνση Π.Ε. & Δ.Ε. Κεντρικής Μακεδονίας.

Η Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας σε συνεργασία με την ομάδα έργου του Ευρωπαϊκού της Προγράμματος Erasmus+ με τίτλο: «**Managing the refugee and migrant flows through the development of educational and vocational frames for children and adults**», Xenios Zeus διοργανώνει Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο με τίτλο: «**Σχολείο ανοιχτό στις κοινωνικές και παιδαγωγικές προκλήσεις**» 4, 5 & 6 Μαΐου 2018 στο Μουσικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Η διοργάνωση του Πανελλήνιου Συνεδρίου αποτελεί συνέχεια των δράσεων της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης, στο πλαίσιο της ολοκλήρωσης του έργου του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Erasmus+ και των ευρύτερων παρεμβάσεων ανάδειξης του παραγόμενου εκπαιδευτικού έργου. Το Συνέδριο έρχεται να καταδείξει τις ιδιαίτερες συνθήκες του σημερινού σχολείου και να συμβάλει ουσιαστικά στο δημόσιο διάλογο για τη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα με την ανάδειξη πρακτικών και παρεμβάσεων αντιμετώπισής τους.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Σκοπός του Συνεδρίου είναι να αποτυπώσει τις σχετικές με το θέμα ερευνητικές μελέτες και πρακτικές παρεμβάσεις, να συνεισφέρει στην ανάπτυξη γόνιμου και δημιουργικού διαλόγου στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής κοινότητας, και να θέσει τις βάσεις ενός ευρύτερου προβληματισμού αναφορικά με τις επιμέρους θεματικές ενότητες, ώστε να αναδειχθούν και να συζητηθούν οι προοπτικές διαμόρφωσης ενός ανοικτού σχολείου το οποίο μπορεί να κατανοεί τις κοινωνικές διαστάσεις της σύγχρονης πραγματικότητας και να ανταποκρίνεται με τις απαραίτητες παιδαγωγικές και διδακτικές παρεμβάσεις, προωθώντας δράσεις για την καλλιέργεια της παιδαγωγικής και κοινωνικής ευαισθητοποίησης.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

- Σχολική βία και εκφοβισμός (ευαισθητοποίηση, πρόληψη, αντιμετώπιση)
- Ζητήματα κοινωνικού αποκλεισμού – Αποτυπώματα της κρίσης στο σχολείο (σχολική αποτυχία, σχολική διαρροή, ευάλωτες ομάδες)
- Διαπολιτισμική Εκπαίδευση - Εκπαίδευση προσφύγων και μεταναστών
- Παιδαγωγική της συμπερίληψης
- Παιδαγωγική της σχολικής τάξης (σχολικό κλίμα, διαχείριση της τάξης, συναισθηματική νοημοσύνη, ανάπτυξη γραμματισμών).

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Στη βάση του σκοπού και των θεματικών ενοτήτων του Συνεδρίου επιδιώκεται, μέσα από κεντρικές ομιλίες, στρογγυλές τράπεζες, εισηγήσεις και βιωματικά εργαστήρια, να δοθούν απαντήσεις στα παρακάτω ερωτήματα:

1. Ποιες είναι οι κοινωνικές και παιδαγωγικές προκλήσεις του σημερινού σχολείου.
2. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του ανοικτού σχολείου.
3. Ποιες εκπαιδευτικές πρακτικές και παιδαγωγικές-διδακτικές παρεμβάσεις μπορούν να αναπτυχθούν στο πλαίσιο προώθησης ενός ανοικτού σχολείου, ανθρώπινου, δημοκρατικού και ελκυστικού.

4. Ποιες είναι οι στάσεις και οι απόψεις των εκπαιδευτικών για το σημερινό σχολείο.
5. Ποιες είναι αναγκαίες συνέργειες που πρέπει να αναπτυχθούν για την υπέρβαση δυσκολιών και για την αντιμετώπιση των προκλήσεων.
6. Ποιες είναι οι αναγκαίες επιμορφωτικές παρεμβάσεις υποστήριξης των εκπαιδευτικών στο πλαίσιο τόσο της επαγγελματικής τους ανάπτυξης όσο και στη δυνατότητα να ανταποκριθούν στις νέες εκπαιδευτικές προτεραιότητες.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

Ακριτίδης Νικόλαος, Προϊστάμενος Επιστημονικής και Παιδαγωγικής Καθοδήγησης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας

Αδαμόπουλος Ιωάννης, Σχολικός Σύμβουλος, κλάδου ΠΕ 13, Νομικών

Αυγητίδου Σοφία, Καθηγήτρια του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Δυτ. Μακεδονίας

Γρόσδος Σταύρος, Σχολικός Σύμβουλος, 5ης Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Π.Ε. Πέλλας

Δημητριάδου Κατερίνα, Αν. Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Φλώρινας Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Ζιάκα Αγγελική, Αναπλ.Καθηγήτρια του τμημ. Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ

Καρύδας Απόστολος, Σχολικός Σύμβουλος, 9ης Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Π.Ε. Θεσσαλονίκης

Κόπτσης Αλέξανδρος, Σχολικός Σύμβουλος, 7ης Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Π.Ε. Θεσσαλονίκης

Μητροπούλου Βασιλική Αναπλ. Καθηγήτρια του τμημ.Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ

Μπίκος Κωνσταντίνος, Καθηγητής του Τμήματος Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικής του ΑΠΘ

Μπίμπου Ιωάννα, Καθηγήτρια του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του ΑΠΘ.

Μπότσας Γεώργιος, Σχολικός Σύμβουλος, 1ης Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Π.Ε. Χαλκιδικής

Μυλωνάς Δημήτριος, Σχολικός Σύμβουλος, κλάδου ΠΕ 09, Οικονομολόγων

Νικολαΐδης Αλέξανδρος, Σχολικός Σύμβουλος, κλάδου ΠΕ 02, Φιλολόγων

Ντίνας Κωνσταντίνος, Καθηγητής της Παιδαγωγικής Σχολής Πανεπιστημίου Δυτ.Μακεδονίας

Πασιτίδου-Ηλιάδου Μαρίνα, Σχολική Σύμβουλος, 7ης Περιφέρειας Ειδικής Αγωγής

Ρουμπίδης Χρήστος, Σχολικός Σύμβουλος, κλάδου ΠΕ 10, Κοινωνιολόγων

Σταγιόπουλος Πέτρος, Σχολικός Σύμβουλος, 2ης Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Π.Ε. Ημαθίας

Συργιάννη Μαρία, Προϊσταμένη Επιστημονικής και Παιδαγωγικής Καθοδήγησης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας

Τσιβάς Αρμόδιος, Σχολικός Σύμβουλος, 3ης Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Π.Ε. Σερρών

Χαραλάμπους Δημήτριος, Καθηγητής Παιδαγωγικού τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του ΑΠΘ

ΚΡΙΤΕΣ

Αβδελά Κατερίνα, Εκπαιδευτικός

Αδάμη Κωνσταντίνα, Εκπαιδευτικός

Ακριτίδου Δήμητρα, Εκπαιδευτικός

Αναγνωστοπούλου Μαρία, Σχολικός Σύμβουλος

Αναστασίου Αδάμος, Εκπαιδευτικός

Αντωνιάδου Ευθυμία, Εκπαιδευτικός

Αραμπατζή Χριστίνα, Σχολικός Σύμβουλος

Αρβανιτίδου Βιργινία, Υπεύθυνη Πολιτιστικών

Θεμάτων Δυτ. Θεσσαλονίκης

Βασιλειάδης Κωνσταντίνος, Εκπαιδευτικός

Βέτσιος Ελευθέριος, Εκπαιδευτικός

Βίτσου Μάγδα, Προϊστάμενος /νη Τμήματος

Βουλγαρίδου Ολγα, Σχολικός Σύμβουλος

Γεωργιάδης Μιχαήλ, Σχολικός Σύμβουλος

Εφόπουλος Βασίλης, Σχολικός Σύμβουλος

Ζαχαρής Κωνσταντίνος, Εκπαιδευτικός

Ζερβού Κυριακή, Εκπαιδευτικός

Ζερδελή Σοφία, Εκπαιδευτικός

Ζησοπούλου Ελένη, Εκπαιδευτικός

Θεοδωρίδου Ευαγγελία, Εκπαιδευτικός

Ιορδανίδου Μάρθα, Εκπαιδευτικός

Καδιανάκη Μαρία, Σχολική Σύμβουλος

Καλέμης Κωνσταντίνος,

Καπλάνη Θάλεια-Παρασκευή (Εύη), Εκπαιδευτικός

Καπόγιαννη Μαρία, Εκπαιδευτικός
Καραγιώργου Ιωάννα, Εκπαιδευτικός
Καρακώστα Αναστασία, Εκπαιδευτικός
Καρολίδου Σωτηρία, Υπεύθυνη Συμβουλευτικού
Σταθμού Νέων Κιλκίς
Κασάρη Γεωργία, Εκπαιδευτικός
Κασσωτακη-Ψαρουδακη Ποπη, Σχολικός Σύμβουλος
Κέκια Μέλλω, Σχολική Σύμβουλος
Κελεσίδης Ευάγγελος, Εκπαιδευτικός
Κερασσβίτης Κωνσταντίνος, Εκπαιδευτικός
Κολιπέτρη Ζωή, Εκπαιδευτικός
Κωνσταντινίδης Αριστείδης, Εκπαιδευτικός
Μαλέτσκος Αθανάσιος, Σχολικός Σύμβουλος
Μανάφη Ιωάννα, Σχολική Σύμβουλος
Μανιάκας Θεόδωρος, Σχολικός Σύμβουλος
Μαντζανάρης Κωνσταντίνος, Εκπαιδευτικός
Μαρτίδου Ραχήλ, Σχολική Σύμβουλος
Μαυρίδου Θεοδώρα, Εκπαιδευτικός
Μιχαηλίδης Γιώργος, Σχολικός Σύμβουλος
Μουρατίδου Ευθυμία, Εκπαιδευτικός
Μπάρτζου Στυλιανή, Εκπαιδευτικός
Μποταίτη Αρετή, Σχολικός Σύμβουλος
Ντούλια Αθηνά, Σχολικός Σύμβουλος
Ουρμάνη Λαμπρινή, Εκπαιδευτικός
Παλάζη Χρυσάνθη, Εκπαιδευτικός
Παπαδόπουλος Χρήστος, Σχολικός Σύμβουλος
Παπαμιχαήλ Μαρία, Προιστάμενος /νη Τμήματος
Παρασκευάς Απόστολος, Σχολικός Σύμβουλος
Πέννα Αλεξία, Διδάκτωρ Παιδαγωγικής εκπαίδευσης
Ρέλλου Μαρία, Σχολική Σύμβουλος
Σιακκής Γεώργιος, Σχολικός Σύμβουλος
Σιδηροπουλος Δημήτριος, Σχολικός Σύμβουλος
Σουσαμίδου Αικατερίνη, Σχολικός Σύμβουλος
Στράντζαλης Πολύβιος, Σχολικός Σύμβουλος
Ταϊλαχίδης Σάββας, Εκπαιδευτικός
Ταμίσογλου Χρύσα, Εκπαιδευτικός
Τζιώκα Πηνελόπη, Σχολικός Σύμβουλος
Τζωρτζάκης Ιωάννης, Σχολικός Σύμβουλος
Τόζιου Σουλτάνα, Εκπαιδευτικός
Τύμπα Ευαγγελία, Σχολική Σύμβουλος
Φράγκος Σταύρος
Χαλκιάς Γεώργιος, Εκπαιδευτικός
Χαμζαδάκη Γεωργία, Σχολικός Σύμβουλος
Χαρίσης Αθανάσιος, Υπεύθυνος Συμβουλευτικού
Σταθμού Νέων Πιερίας
Χρυσάφη Βαρβάρα, Σχολικός Σύμβουλος
Ψυχογιού Ευαγγελία, Σχολικός Σύμβουλος

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Ανανιάδης Παναγιώτης, Περιφερειακός Διευθυντής Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας

ΜΕΛΗ

Ακριτίδης Νικόλαος, Προϊστάμενος Επιστημονικής και Παιδαγωγικής Καθοδήγησης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας

Συργιάννη Μαρία, Προϊσταμένη Επιστημονικής και Παιδαγωγικής Καθοδήγησης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας

Γρόσδος Σταύρος, Σχολικός Σύμβουλος, 5^{ης} Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Π.Ε. Πέλλας

Κόπτσης Αλέξανδρος, Σχολικός Σύμβουλος, 7^{ης} Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Π.Ε. Θεσσαλονίκης

Μιμιλίδου Παρθένα, Σχολική Σύμβουλος, κλάδου ΠΕ 10, Κοινωνιολόγων

Μυλωνάς Δημήτριος, Σχολικός Σύμβουλος, κλάδου ΠΕ 09, Οικονομολόγων

Ρουμπίδης Χρήστος, Σχολικός Σύμβουλος, κλάδου ΠΕ 10, Κοινωνιολόγων

Τσιβάς Αρμόδιος, Σχολικός Σύμβουλος, 3^{ης} Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Π.Ε. Σερρών

Ηλιάδης Κωνσταντίνος, εκπαιδευτικός κλάδου ΠΕ 20

Πρασά Χρύσα, εκπαιδευτικός κλάδου ΠΕ60

Σερμέτης Τριαντάφυλλος, εκπαιδευτικός κλάδου ΠΕ01

Στάικου Κρυσταλλία, εκπαιδευτικός κλάδου ΠΕ05

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ		σ.ν
ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ		σ.1
Αϊβαλή Παρασκευή	<i>Η κινητοποίηση (motivation) στην τάξη των Γαλλικών ως ξένης γλώσσας μέσα από ένα εικονογραφημένο άλμπουμ για παιδιά (album de jeunesse)</i>	σ.3
Αναγνώστου Ελεονώρα	<i>Από την Ακριβούλα ... ως την Κατρίν: μια διδακτική πρόταση δημιουργικής γραφής</i>	σ.8
Αναργυρίδου Δέσποινα Βλαϊκούδη Σταματία Κορδολαίμη Ελένη	<i>Keep Calm ... I am a refugee!</i>	σ.17
Αναστασίου Αδάμος Ανδρούτσου Δέσποινα Βαλκάνος Ευθύμιος	<i>Ο Σχολικός Εκφοβισμός και η Στρατηγική Αντιμετώπισής του από την πλευρά των Διευθυντών και των Εκπαιδευτικών σχολείων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης</i>	σ.31
Απτεσλής Νίκος	<i>Η διαχείριση του σχολικού εκφοβισμού των μαθητών με σύνδρομο Asperger και της συμπεριφοράς τους στη τυπική εκπαίδευση</i>	σ.44
Βακαλούδη Αναστασία Βορβή Ιωάννα	<i>Δημιουργικές Εργασίες στο Γενικό Λύκειο: Διερεύνηση των παραμέτρων οργανωτικής και διδακτικής-παιδαγωγικής διαδικασίας</i>	σ.50
Βακαλούδη Αναστασία Τσότσος Γεώργιος	<i>Η κατανόηση και η αξιοποίηση της πολυπολιτισμικότητας στη σχολική τάξη μέσα από καινοτόμες δράσεις για την τοπική ιστορία και τον πολιτισμό</i>	σ.59
Βασιλειάδης Παναγιώτης	<i>Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τις προβληματικές συμπεριφορές των μαθητών στο Γυμνάσιο, τα αίτια που τις δημιουργούν και τους τρόπους αντιμετώπισής τους</i>	σ.68
Βέλκου Κυριακή Ράπτη Σοφία	<i>Τα παιδιά ως «ειδήμονες»: διαμορφώνοντας τον χώρο του ελεύθερου-αυθόρμητου παιχνιδιού μέσα στην τάξη με τα παιδιά</i>	σ.79
Βλαχοδήμου Ευπραξία Καραϊσαρλή Μαρία Αντωνίου Θεόδωρος	<i>Η συμβουλευτική ως μέσο πρόληψης της σχολικής διαρροής στην επαγγελματική εκπαίδευση</i>	σ.87
Γαλάνης Νικόλαος Αναστασιάδου Όλγα	<i>Η ανάπτυξη του οπτικοακουστικού γραμματισμού στην εκπαιδευτική διαδικασία μέσω του κινηματογράφου: μία διδακτική εφαρμογή</i>	σ.96
Γιανναράς Ματθαίος	<i>Η διαπολιτισμική εκπαίδευση στην εποχή της ισλαμοφοβίας</i>	σ.105
Γιδαράκου Μαρία Κωφού Ιφιγένεια	<i>Διερεύνηση των γλωσσικών αναγκών και δεξιοτήτων των μαθητών-προσφύγων στην αγγλική γλώσσα</i>	σ.112
Γκίνογλου Μαρία Πανταζίδου Χριστίνα Κιομουτζίδου Δήμητρα Παπαδοπούλου Θωμαή	<i>Συνεκπαίδευση μέσα από την διαφορετικότητα</i>	σ.127
Γραίκος Νικόλαος	<i>Δράσεις αναμόρφωσης του σχολικού χώρου: βελτιώνοντας το σχολικό κλίμα και αναπτύσσοντας τις συνεργατικές δεξιότητες των παιδιών</i>	σ.135
Γρόσδος Σταύρος	<i>Προσεγγίζοντας με τα παιδιά κινηματογραφικές ταινίες. Βήματα προς την κοινωνική ενσυναίσθηση.</i>	σ.155
Δανιηλίδου Ευγενία Βορβή Ιωάννα	<i>Το θετικό σχολικό κλίμα ως υποστηρικτικό πλαίσιο της «εκπαίδευσης για όλους»</i>	σ.160
Δαραής Κωνσταντίνος	<i>Χαρακτηριστικά εκπαιδευτικών που επηρεάζουν το βαθμό εμπλοκής τους κατά της ομοφοβικής βίας στο ελλαδικό σχολείο</i>	σ.168
Δεσλής Δημήτριος Δεσλή Δέσποινα	<i>«Αν όλα τα παιδιά της Γης πιάναν γερά τα χέρια», θα μπορούσαν να αγκαλιάσουν τη Γη; Η επίλυση προβλήματος συναντά τη λογοτεχνία σε μια τάξη Ε΄ Δημοτικού</i>	σ.179
Δημουλάς Κωνσταντίνος	<i>Αυτοδιαχείριση σχολικής τάξης</i>	σ.189

Δημουλάς Ευριπίδης Εξάρχου Βασιλική		
Δρούγκα Κλεονίκη	Παιδαγωγική της τάξης: Ο Τοίχος	σ.198
Ζέζου Αναστασία	Το graphic novel ως λογοτεχνικό μέσο μαρτυρίας της σύγχρονης προσφυγικής κρίσης (document graphic novel): το παράδειγμα του <i>Threads from the refugee crisis</i> .	σ.202
Ζέζου Αναστασία Βαϊτση Αθηνά	Ξεκινώντας με ένα... Ταξίδι: Εκπαιδευτικές δράσεις στο νηπιαγωγείο για το προσφυγικό ζήτημα	σ.213
Ζιώγα Χρυσούλα	«...και Γονείς πάνε Σχολείο...»	σ.225
Ιπέκη Βασιλική	Η εκπαιδευτική καινοτομία του αειφόρου σχολείου: ένα σχολείο ανοιχτό στην κοινωνία, ένα σχολείο για όλους.	σ.231
Καμινारीδη Βασιλική	Οι απόψεις των εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού σε μαθητές με ε.ε.α.	σ.239
Καραμανώλη Ελένη	Σχολείο και Κοινωνία: Συγκοινωνούνται Δοχεία	σ.249
Καρολίδου Σωτηρία	Συμβουλευτικός Σταθμός Νέων της Δι.Δ.Ε. Κιλκίς - Εσπερινό	σ.256
Κατσάρας Γεώργιος	Γυμνάσιο Κιλκίς: Κοινό όραμα για κοινωνική δικαιοσύνη στην	
Αλεξανδρίδου Άννα	εκπαίδευση των ενηλίκων μαθητών/τριών	
Καρύδας Απόστολος	Σχολεία ανοιχτά στην κοινωνία και τον κόσμο [Ως προϋπόθεση για ανοιχτές και δημοκρατικές κοινωνίες]	σ.267
Καστρινάκη Αγγελική Παυλίδου Εύα Λενακάκης Αντώνης	ΣΑΡΕΒ θα πει φιλία: Ένα πολύτεχνο πρόγραμμα συνάντησης πολιτισμών	σ.272
Κατσιόλα Στεργιανή Κουκουρίκος Παναγιώτης Σπύρου Σοφία	Specialistes στην κουζίνα: Μία διαδικτυακή εκπομπή μαγειρικής από μαθητές Ειδικού Σχολείου	σ.286
Καφετζή Γιούλη Σαμαρίνη Ξένια	Το λογοτεχνικό κείμενο σαν όχημα ανάγνωσης του κόσμου των «άλλων» How "foreign" is the foreign?	σ.294
Κελεσιδής Ευάγγελος Μανάφη Ιωάννα	Επικοινωνία σχολείου – οικογένειας. Η εφαρμογή Seesaw ως παράγοντας γονεϊκής εμπλοκής	σ.303
Κιοσσέ Ελένη	Πρόσφυγας - μετανάστης: Αποδομούμε τα στερεότυπα	σ.312
Κουρκουβέλη Ευγενία Παλαιολόγου Νεκταρία Ντίνας Κωνσταντίνος	Παρουσίαση προγραμμάτων για το μάθημα της γλώσσας στο δημοτικό σχολείο σε πρόσφυγες και μετανάστες μαθητές	σ.317
Κουταντώνης Σταύρος Στυλποπούλου Δέσποινα	Διαφορετικότητα και ανθρώπινα δικαιώματα. Ασκήσεις δημιουργικής γραφής με εικόνες και παιχνίδια από το διαδίκτυο	σ.329
Κουτσουρίδης Ιωάννης	Όταν ο δάσκαλος γίνεται θύμα εκφοβισμού. Μελέτη περίπτωσης	σ.334
Κώστα Φωτεινή Δεσλή Δέσποινα	Εκτίμηση μέτρησης βάρους: Επιδόσεις και στρατηγικές των παιδιών.	σ.342
Λούδα Θεοδότα	«Ανακαλύπτω τον εαυτό μου» Βήματα πλάνου Σταδιοδρομίας για επιτυχημένη επαγγελματική επιλογή μέσα από βιωματικές ασκήσεις	σ.359
Περάκη Μακρή Μαρία	Σχολικός Εκφοβισμός: Πρόληψη και πρώιμη παρέμβαση στο Νηπιαγωγείο. Ενδεικτικές δράσεις.	σ.369
Μαλτή Ευδοκία-Ευθαλία Μηρτσέκη Βασιλική	Η σύνθεση Ελληνισμού και Χριστιανισμού στην τέχνη	σ.377
	Διδακτική πρόταση αντιμετώπισης του ενδοσχολικού εκφοβισμού: Μπορούμε και αλλιώς	σ.387
Μητακίδου Σούλα Μιχάλογλου Θέκλα Ξεφτέρη Ελένη	Η δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού για παιδιά πρόσφυγες και η αξιολόγησή του από τους/ τις εκπαιδευτικούς	σ.396
Μουρτζίνου Ελένη	Ένα σχολείο ανοιχτή αγκαλιά για όλα τα παιδιά	σ.416
Μπαζούκης Θανάσης	Ο εκπαιδευτικός ως σύμβουλος: η συνάφεια των συμβουλευτικών θεωριών με το έργο του εκπαιδευτικού	σ.426
Μπανάτα Άννα -Μαρία	Το άνοιγμα στην καινοτομία της πολυγλωσσίας και του πολυπολιτισμού «Eveil aux langues» στο σχολείο. Όταν ο Eu- langios επισκέφτηκε το 17ο Νηπιαγωγείο Σταυρούπολης...	σ.432

Μπρίζα Ελένη	Αντιλήψεις διδασκόντων εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για το συμβουλευτικό τους ρόλο προς τους/τις μαθητές/μαθήτριες	σ.441
Νεράντζης Νικόλαος Αφουξενίδου Αθηνά Καζαντζίδης Νικόλαος	Υποστηρίζοντας Μαθητές με Προβλήματα Όρασης	σ.447
Ξανθίδου Πηνελόπη	Τα θεματικά δίκτυα στο πλαίσιο του ανοιχτού σχολείου	σ.453
Ξυλά Ελένη	Οι ειδήσεις των οκτώ: οπτικός γραμματισμός	σ.460
Παλάζη Χρυσάνθη Εφόπουλος Βασίλειος	Διερεύνηση στάσεων και συμπεριφορών των εφήβων στη χρήση του Διαδικτύου	σ.473
Παλαιολόγου Νεκταρία Ντίνας Κωνσταντίνος Μπαϊκούση Σταυρούλα-Ελένη	Εφαρμογή και Αξιολόγηση Γλωσσικού Υποστηρικτικού Υλικού του Προγράμματος ΞΕΝΙΟΣ ΖΕΥΣ: Μελέτη περίπτωσης σε πρόσφυγες μαθητές από το camp των Διαβατών.	σ.480
Παναγιωτίδου Αλέκα Κοκουβίνου Ευδοκία	Μελέτη της πολιτισμικά υπεύθυνης διδασκαλίας σε εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και σχεδιασμός επιμορφωτικού προγράμματος	σ.489
Παπαδάκη Αντωνία Δανιηλίδου Ευγενία	Διαμεσολάβηση ομηλικών στα σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Πέλλας. Προβληματισμοί και προτάσεις από την πρώτη εφαρμογή του θεσμού	σ.503
Παπαδοπούλου Μαρία	Εκπαίδευση προσφύγων -παιδιών και γονιών- σε θέματα ασφαλούς διαδικτύου: Μια καλή πρακτική πρόληψης, προστασίας και διαμόρφωσης υγιών συμπεριφορών	σ.510
Παπαθανασίου Ευαγγελία Γακούδη Ανδρονίκη	Ο Κακός Λύκος και το Συνέδριο των Κακών	σ.517
Παπακώστα Κωνσταντίνα	Ενδυναμωτική Εκπαίδευση: Ένα Μοντέλο Προσέγγισης της Πολιτισμικής Ποικιλότητας	σ.526
Παυλίδου Σοφία Τσικαλοπούλου Μαρία	Εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας σε διαπολιτισμικό περιβάλλον: Εγώ και οι άλλοι	σ.535
Πέννα Αλεξία	Ένταξη και συμπερίληψη των παιδιών των προσφύγων: επικοινωνία, συνεργασία και διεπιστημονικότητα	σ.545
Πρασά Χρυσή	Εθνικές στρατηγικές για την πρόληψη της Σχολικής Βίας και του Εκφοβισμού	σ.554
Σαμσάρη Ελένη Σαμσάρης Πέτρος	Στάσεις των εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ως προς την από κοινού εκπαίδευση των γηγενών μαθητών και των μαθητών προσφύγων	σ.566
Σιγανού Άννα	Πρόσφυγες μαθητές στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση κατά το σχολικό έτος 2017-2018: Η περίπτωση των μαθητών που ζουν στο Κέντρο Φιλοξενίας της Ριτσώνας.	σ.575
Σιδηρόπουλος Δημήτριος	Αποτελεσματικές διοικητικές δράσεις διευθυντών με σκοπό την αποτελεσματική διαχείριση κρίσεων σε σχολικές μονάδες	σ.585
Σούνογλου Μαρίνα Σούνογλου Γεώργιος	Δικαιώματα του Παιδιού και Δημιουργική Γραφή. Προτάσεις και διδακτικές προσεγγίσεις στην εκπαίδευση.	σ.591
Στράντζου Κωνσταντία - Ελένη	«Ο ρόλος της τεχνολογίας στη ζωή ενός μαθητή» Παρουσίαση σχεδίου εργασίας	σ.599
Τεντολούρης Φίλιππος	Προς το ανοιχτό διαπολιτισμικό σχολείο: από τη «μονογλωσσία» των παιδιών Ρομά στην αναστοχαστική χρήση της ρομανί	σ.605
Τζαμπάζη Άννα Σέρογλου Φανή	Η κοινωνική διάσταση του επιστημονικού γραμματισμού στα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας: μια διδακτική εφαρμογή για το φύλο και τις φυσικές επιστήμες ως παράδειγμα μετασχηματίζουσας μάθησης μέσα από την τέχνη	σ.613
Τοκμακίδου Ελπίδα	Τα μηνύματα μιας παιδικής τηλεοπτικής διαφήμισης και η πρόσληψή τους από παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας	σ.625
Τόλιου Αναστασία Τσαπακίδου Αγγελική Τσομπανάκη Ελένη	Ένα πολυθεματικό πρόγραμμα προσαρμοσμένο στη φιλοσοφία του κοινωνικού σχολείου	σ.634

Τσακίριδου Δόμνα Μαντζανάρης Κωνσταντίνος Μούτσιανος Νικόλαος	<i>Συμβουλευτική σε θέματα χρήσης ψηφιακών μέσων: απόψεις για την ασφάλεια στο διαδίκτυο</i>	σ.646
Τσικαλοπούλου Μαρία Παυλίδου Σοφία	<i>Έρευνα σε φοιτητές διαφορετικών πολιτισμικών μειονοτήτων για τη διάθεση αυτών προς τη στατιστική</i>	σ.651
Φελεκίδου Ρία (Βαρβάρα) Καλομενίδου Όλγα Στάμου Ελένη	<i>Η εξωστρέφεια και η προβολή έργου σε δομημένα πλαίσια (δημοτικό ραδιόφωνο, φεστιβάλ πολυγλωσσίας) ως παράγοντας κινητοποίησης της μάθησης και ως μέσο ενίσχυσης της κοινωνικής ένταξης και αποδοχής των προσφυγόπαιδων</i>	σ.659
Φραγκομανώλη Σταυρούλα Ντόκου Βασιλική Μπασούκου Αγγελική	<i>Οι Ψαριανοί της Ερέτριας και τα επαγγέλματά τους σε αυτήν</i>	σ.673
Φωλίνας Δημήτρης Μυλωνάς Δημήτρης Μαρία Χατζηπαναγιώτη	<i>Εφαρμογή λογισμικού προσομοίωσης για την εκπαίδευση βασικών εννοιών της Εφοδιαστικής στον Τομέα Διοίκησης και Οικονομίας των Επαγγελματικών Λυκείων</i>	σ.679
Χαρίσης Αθανάσιος Κοκκίνου Μαρία Υφαντίδου Γαλήνη	<i>Επαγγελματική Εκπαίδευση/Κατάρτιση και Συνεκπαίδευση</i>	σ.688
Χαρίσης Αθανάσιος Ζαχαράτου Παναγιώτα Τζήμας Γεώργιος	<i>Η κοινωνική πρόκληση της απασχόλησης και η εκπαιδευτική πολιτική: ο θεσμός της Μαθητείας στην αρχική επαγγελματική εκπαίδευση των ΕΠΑ.Λ.</i>	σ.698
Χατζηνικολάου Άγγελος	<i>Σχολικές πολιτικές και στρατηγικές: «Σκέψου παγκόσμια και δράσε τοπικά». Γραμματισμοί σε ένα σχολείο - μια τάξη με παιδιά Ρομά στο Δενδροπόταμο μπροστά σε προβλήματα αποκλεισμού, που βιώνουν.</i>	σ.706
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ		σ.717
Κύρου Αναστασία Σχοινά Κλεονίκη	<i>Η σχολική διαμεσολάβηση ως εναλλακτικός τρόπος επίλυσης διαφορών στο σχολικό περιβάλλον</i>	σ.719
Τομπούλογλου Ιωάννης	<i>Ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων μέσω ψυχοπαιδαγωγικών δραστηριοτήτων στην τάξη</i>	σ.722
Χρηστίδου Χριστίνα	<i>Αποτελεσματική επίλυση των συγκρούσεων μέσα από το εκπαιδευτικό υλικό Ετερότητα / Otherness</i>	σ.726
ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΣΗΓΗΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΩΝ		σ.731

Εφαρμογή και Αξιολόγηση Γλωσσικού Υποστηρικτικού Υλικού του Προγράμματος ΞΕΝΙΟΣ ΖΕΥΣ: Μελέτη περίπτωσης σε πρόσφυγες μαθητές από το camp των Διαβατών.

Νεκταρία Παλαιολόγου

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας
nekpalaiologou@uowm.gr

Κωνσταντίνος Ντίνας

Καθηγητής του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας
kdinas@uowm.gr

Σταυρούλα-Ελένη Μπαϊκούση

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας
elenimpaikoush@hotmail.gr

Περίληψη

Στη σημερινή εποχή που βιώνουμε ο κόσμος γύρω μας μεταβάλλεται με γοργούς ρυθμούς. Οι κοινωνίες πλέον χαρακτηρίζονται από μεγάλες διαφορές που αφορούν την καταγωγή, το γλωσσικό υπόβαθρο, τις θρησκευτικές και ατομικές πεποιθήσεις των πολιτών τους. Οι μετακινήσεις πληθυσμών από τη Συρία προς την Ευρώπη οδήγησαν την προσφυγική κρίση στο αποκορύφωμά της το καλοκαίρι του 2015, δημιουργώντας νέες προκλήσεις ως προς τη διαχείριση της ετερότητας, με την Ελλάδα να αποτελεί μια ενδιάμεση ζώνη αναμονής στο προσφυγικό ταξίδι. Έχοντας κατά νου τη σημερινή πολυχρωμία που επικρατεί στην Ελλάδα, η παρούσα μελέτη στοχεύει στην εφαρμογή και αξιολόγηση του Γλωσσικού Υποστηρικτικού Υλικού και του Οδηγού Καλωσορίσματος, που δημιουργήθηκαν από το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας. Για το σκοπό αυτό υλοποιήθηκε μια μελέτη περίπτωσης, σε πρόσφυγες μαθητές ηλικίας 6 έως 15 ετών, που διέμεναν σε ένα κέντρο φιλοξενίας (camp) στα Διαβατά. Οι άξονες γύρω από τους οποίους οργανώνονται τα αποτελέσματά, αφορούν τις πρακτικές και διδακτικές παρεμβάσεις που είναι πιο αποτελεσματικές για τους πρόσφυγες μαθητές, τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στη διαδικασία μάθησης, τις ανάγκες τους αναφορικά με την εκπαιδευτική διαδικασία, τα οφέλη που είχαν από την υλοποίηση της παρούσας διδασκαλίας καθώς και τις ενέργειες που πρέπει να γίνουν για να αρθούν τα εμπόδια και να αντιμετωπιστούν οριστικά οι δυσκολίες που υπάρχουν όταν απευθυνόμαστε σε αυτούς τους πληθυσμούς.

Λέξεις κλειδιά: διαπολιτισμική εκπαίδευση, πολυπολιτισμική εκπαίδευση, προσφυγική κρίση, Γλωσσικό Υποστηρικτικό Υλικό, ΞΕΝΙΟΣ ΖΕΥΣ.

1. Εισαγωγή

1.1 Το σύγχρονο πλαίσιο

Το προσφυγικό ζήτημα είναι ένα από τα σημαντικότερα θέματα που απασχολούν την κοινωνία μας σήμερα. Σύμφωνα με τον Filippo Grandi, Ύπατο Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, δεν πρόκειται για αριθμούς, αλλά για ανθρώπους που έχουν χάσει τις ζωές τους, έχουν χάσει τα σπίτια τους και όλο τους το βίος, κάνοντας λόγο για μια συλλογική αποτυχία της παγκόσμιας ανθρωπότητας (UNHCR, 2017). Οι μετακινήσεις πληθυσμών από τη Μέση Ανατολή προς την Ευρώπη είναι ένα φαινόμενο που δεν έχει επαναληφθεί σε τόσο μεγάλη έκταση και το οποίο αναμένεται να ενταθεί περαιτέρω το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα. Για τους περισσότερους πρόσφυγες η Ευρώπη, ως προορισμός, θεωρείται ένας τόπος ασφάλειας, προστασίας και ευκαιριών, σε αντίθεση με την επιστροφή στην πατρίδα, εξαιτίας της πολιτικής και κοινωνικοοικονομικής κατάστασης, που επικρατεί σε αυτή (Düvell, 2012. Papadopoulou, 2004. Triandafyllidou & Ambrosini, 2011).

Οι μετακινήσεις πληθυσμών και οι εισροές προς την Ευρώπη έχουν τη δική τους επίπτωση σε αυτήν και τις πολιτικές της, καθώς δημιουργούνται νέα προβλήματα. Η προσφυγική κρίση βρήκε την Ευρώπη σε μια στιγμή αδυναμίας, καθώς προσπαθεί να αντιμετωπίσει την οικονομική κρίση, την ανάδειξη δεξιού και αριστερού λαϊκισμού σε πολλά κράτη-μέλη, τη συνεχή ένταση με τη Ρωσία και τις τρομοκρατικές επιθέσεις από τον ISIS. Ενώ έχει δημιουργηθεί και ένα ευρύ κλίμα ξеноφοβίας, όπου πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο βρίσκονται στο επίκεντρό του (Sidhu, Taylor & Christie, 2011).

Το 2015 θεωρήθηκε ως η μεγαλύτερη προσφυγική κρίση που έχει αντιμετωπίσει η ανθρωπότητα μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η πλειοψηφία των ανθρώπων αυτών εισήλθαν στην Ευρώπη από τη θάλασσα διασχίζοντας τη Μεσόγειο ή φτάνοντας από την Τουρκία στα ελληνικά νησιά του Αιγαίου για να οδηγηθούν κατόπιν προς τη κεντρική και βόρεια Ευρώπη. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, μόνο το 2016, 362.753 άνθρωποι ήρθαν στην ΕΕ δια μέσου της Μεσογείου, ενώ 5.088 από αυτούς αγνοούνται ή έχουν χάσει τη ζωή τους καθώς μην έχοντας νόμιμες οδούς να ακολουθήσουν καταφεύγουν σε διακινητές και δίκτυα εμπορίας ανθρώπων. Από το 2015 έως τις 20 Οκτωβρίου 2017, 1.584.338 πρόσφυγες έχουν διασχίσει με λέμβους τη Μεσόγειο θέλοντας να φτάσουν στην Ευρώπη με την ελπίδα μιας καλύτερης ζωής.

1.2 Το πλαίσιο στην Ελλάδα

Ο όρος διαμετακομιστική μετανάστευση (transmigration) χρησιμοποιείται για να περιγράψει το φαινόμενο, όπου οι πρόσφυγες πηγαίνουν σε μια χώρα με σκοπό να μείνουν προσωρινά εκεί και να μετακινηθούν μόνιμα σε μια άλλη χώρα. Συχνά, η προσωρινή παραμονή γίνεται λόγω της αναμονής είτε για επιστροφή στην πατρίδα είτε για την απόκτηση των απαραίτητων εγγράφων, που θα τους επιτρέψουν να μετακινηθούν αλλού είτε για μόνιμη παραμονή στη χώρα διέλευσης. Επιπλέον, αποτελεί και ένα τρόπο εξοικονόμησης χρόνου και απόκτησης χρημάτων, μέχρι να δημιουργηθούν οι κατάλληλες ευκαιρίες που θα επιτρέψουν τη μετανάστευση σε μια άλλη, πιο πολλά υποσχόμενη χώρα προορισμού. Τέτοιες χώρες προσωρινής διαμονής είναι η Ελλάδα, η Ιταλία και η Ισπανία (Düvell, 2012).

Η Ελλάδα αποτελεί το σταυροδρόμι όπου Ευρώπη, Ασία και Αφρική συναντιούνται, με αποτέλεσμα να αποτελεί μια πύλη εισόδου για τη Δυτική Ευρώπη. Έτσι, έχει καταλήξει με το μεγαλύτερο αριθμό μεταναστών και προσφύγων σε αναλογία με τον πληθυσμό της, σε σχέση με οποιαδήποτε άλλη νοτιοευρωπαϊκή χώρα (Antonopoulos & Winterdyk, 2006. Papadopoulou-Kourkoula, 2008. Papadopoulou, 2004. Triandafyllidou & Ambrosini, 2011). Ανεπίσημα, αυτός ο αριθμός υπολογίζεται στο 1 εκατομμύριο άνθρωποι. Συγκεκριμένα, τον Ιανουάριο του 2016 οι αφίξεις από τα ελληνοτουρκικά θαλάσσια σύνορα ανήλθαν σε 66.233, με μέσο όρο αφίξεων ανά ημέρα 1.952. Η υποδοχή στην Ελλάδα ήταν ανεπαρκής, λόγω της ραγδαίας αύξησης των ροών. Η κατάσταση σε όλα τα σημεία εισόδου υπήρξε χαοτική καθώς δεν υπήρχαν υποδομές και κρατική μέριμνα για πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες υγιεινής, νερό και σίτιση (Σπυροπούλου & Χριστόπουλος, 2016).

Σύμφωνα με την Ειδική Γραμματεία Επικοινωνιακού Σχεδιασμού Μεταναστευτικής και Προσφυγικής Πολιτικής μέσα σε δυο χρόνια (2015-2016), υπήρξαν 1.200.000 αφίξεις στα ελληνικά νησιά, 7.000 αφίξεις μέσο χερσαίων συνόρων, έγιναν 50.000 διασώσεις δια θαλάσσης και 765 συλλήψεις διακινητών. Οι χώρες προέλευσης των προσφύγων είναι η Συρία (46%), το Αφγανιστάν (24%), το Ιράν (3%), το Ιράκ (15%), το Πακιστάν (5%) και άλλες (7%). Από τον Ιανουάριο του 2016 έως και τον Δεκέμβριο, το 64% των εισερχομένων ήταν άνδρες και το 36% γυναίκες. Από αυτούς 24,5% των ανδρών και το 31,9% των γυναικών είναι κάτω των 18 ετών.

Σε σχέση με τα ασυνόδευτα παιδιά, τα οποία αποτελούν το πιο ευάλωτο τμήμα των προσφυγικών ροών που εισέρχονται στην Ελλάδα, μόνο το ένα τρίτο, από τα σχεδόν 3.000 παιδιά, έχουν πρόσβαση σε ειδικές δομές φιλοξενίας ανηλίκων και λαμβάνουν κατάλληλη φροντίδα (Hellenic Republic 2017). Για την αντιμετώπιση αυτής της έλλειψης οι ελληνικές αρχές μερίμνησαν για τη δημιουργία δομών φιλοξενίας, ενώ παράλληλα λειτούργησαν και χώροι φιλοξενίας της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες καθώς και άλλων ΜΚΟ, έπειτα από τη δέσμευση Ελλάδας και Ύπατης Αρμοστείας απέναντι στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την υλοποίηση Προγράμματος παροχής 20.000 θέσεων υποδοχής και προσωρινής στέγασης αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα. Το πρόγραμμα αυτό, έχει ωφελήσει μέσα στα τελευταία δύο χρόνια σχεδόν 40.000 ανθρώπους και θα συνεχιστεί την επόμενη χρονιά (Estia, 2017). Ωστόσο, πολλά παιδιά βρίσκονται

ακόμη σε κέντρα κράτησης, περιμένοντας για μια θέση σε κατάλληλες δομές φιλοξενίας, οι οποίες όμως είναι πολύ περιορισμένες.

1.3 Εννοιολογική αποσαφήνιση του όρου «Πρόσφυγας»

Οι περισσότερες έρευνες αντιμετωπίζουν ταυτόχρονα την έννοια του πρόσφυγα και εκείνη του μετανάστη (Portes & Rumbaut, 2001). Οι έννοιες αυτές είναι πολύ δύσκολο να διαχωριστούν μεταξύ τους κι έτσι προκύπτει το ερώτημα του ποιος θεωρείται τελικά πρόσφυγας (McBrien, 2005).

Στο πλαίσιο της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών, που διαμορφώθηκε το 1951 και τέθηκε σε εφαρμογή από τον Απρίλιο του 1954, η νομική ιδιότητα του πρόσφυγα αποδίδεται σε ένα άτομο το οποίο, «εξαιτίας βάσιμου φόβου ότι διώκεται για λόγους φυλετικούς, θρησκευτικούς, εθνικής καταγωγής, λόγω της ιδιότητας μέλους σε μια συγκεκριμένη ομάδα ή λόγω μιας πολιτικής άποψής του, βρίσκεται εκτός της χώρας υπηκοότητάς του και δεν είναι σε θέση ή, εξαιτίας αυτού του φόβου, είναι απρόθυμο να ωφεληθεί από την προστασία αυτής της χώρας ή ένα άτομο το οποίο, μην έχοντας υπηκοότητα και βρισκόμενο εκτός της χώρας της προηγούμενης μόνιμης διαμονής του, δεν είναι σε θέση ή, εξαιτίας αυτού του φόβου, είναι απρόθυμο να επιστρέψει σε αυτήν» (UNHCR, 2010).

Η Σύμβαση αυτή δεν αφορά τα άτομα που έχουν εθελοντικά αποκτήσει μια νέα εθνικότητα και απολαμβάνουν τα προνόμια αυτής, έχουν εθελοντικά επαναπατριστεί στη χώρα που εγκατέλειψαν εξαιτίας του φόβου για καταδίωξη ή έχουν σταματήσει να ισχύουν οι συνθήκες που τους κάνουν να θεωρούνται πρόσφυγες. Παράλληλα, πρόσφυγας δεν μπορεί να θεωρηθεί ένα άτομο, που λαμβάνει βοήθεια από άλλα όργανα ή οργανισμούς των Ηνωμένων Εθνών, αλλά ούτε κι ένα άτομο που έχει εγκατασταθεί σε νέα χώρα απολαμβάνοντας τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις με τους πολίτες αυτής. (UNHCR, 2010).

Με βάση τις παραπάνω διευκρινήσεις, μπορεί να γίνει μια διάκριση μεταξύ της έννοιας του «πρόσφυγα» και του «μετανάστη». Οι άνθρωποι που συνήθως μεταναστεύουν με τη θέλησή τους διαθέτουν καλό εκπαιδευτικό επίπεδο, έχουν χρόνο να σκεφτούν πριν πάρουν οριστικά μια τέτοια απόφαση και αρκετοί από αυτούς έχουν οικονομικούς πόρους για να συντηρούνται (Delgado-Gaitan, 1994). Αντίθετα, οι πρόσφυγες συνήθως αναγκάζονται να φύγουν από τη χώρα τους λόγω βίαιων συγκρούσεων, που επικρατούν εκεί, και αναζητούν μια καλύτερη ζωή και αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης. Οι περισσότεροι από αυτούς είναι συνήθως φτωχοί και λόγω έλλειψης γνώσης της γλώσσας της νέας χώρας, οδηγούνται σε αποξένωση (Zhou, 2001).

Η Σύμβαση του 1951 αποτελεί το κύριο διεθνές κείμενο του δικαίου περί προσφύγων. Σύμφωνα, ωστόσο με τους Taylor και Sidhu (2012), η Σύμβαση αναφέρεται σε έναν αρκετά περιορισμένο ορισμό του πρόσφυγα. Έκτος όμως από τον κλασικό ορισμό του πρόσφυγα της Σύμβασης, η Ύπατη Αρμοστέα αναγνωρίζει τον *de facto* πρόσφυγα που μπορεί να μην ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις της Σύμβασης, αλλά είναι πρόσφυγας κατ' ουσίαν εξ αιτίας γεγονότων που συμβαίνουν στην χώρα του και συγκεκριμένα αυτόν που μετακινείται από χώρα σε χώρα ελπίζοντας να του αναγνωρισθεί η ιδιότητα του πρόσφυγα (Σαμπατάκου, 2010).

Αναφορικά με τα παιδιά πρόσφυγες, έχουν τόσο τα δικαιώματα που έχουν τα παιδιά γενικότερα, όσο και τα δικαιώματα που έχουν οι πρόσφυγες. Για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ένα παιδί θεωρείται πρόσφυγας, όταν βρίσκεται κάτω από την ηλικία των 18 ετών και αιτείται το καθεστώς πρόσφυγα ή κάθε άλλου είδους διεθνή προστασία, είναι συνοδευόμενο ή μη από τους γονείς του ή από οποιαδήποτε άλλο ενήλικα και είναι υποχρεωμένο να μεταβεί εκτός συνόρων της χώρας του εξαιτίας κάποιου πολέμου, εμφύλιου πολέμου ή γενικευμένης βίας (ECRE, 1996).

1.4 Ζητήματα εκπαίδευσης προσφύγων

Με βάση την έκθεση της Ύπατης Αρμοστέας του ΟΗΕ (2017) για την εκπαίδευση των προσφύγων με τίτλο «Left Behind: Refugee Education in Crisis», πάνω από 3,5 εκατομμύρια παιδιά πρόσφυγες 5 έως 17 ετών στερήθηκαν το δικαίωμά τους στην εκπαίδευση κατά τη σχολική χρονιά 2016-2017. Ο Filippo Grandi, Ύπατος Αρμοστής του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες σχολιάζει ότι «η εκπαίδευση αυτών των παιδιών είναι κρίσιμης σημασίας για την ειρηνική και βιώσιμη ανάπτυξη των χωρών που τα καλωσόρισαν, αλλά και της πατρίδας τους όταν θα μπορέσουν να επιστρέψουν πίσω σε αυτή. Ωστόσο, σε σύγκριση με άλλα παιδιά και εφήβους σε όλο τον κόσμο, το χάσμα στις ευκαιρίες που έχουν οι πρόσφυγες μεγαλώνει ακόμα περισσότερο».

Σε αντίστοιχο κλίμα αρκετές ανθρωπιστικές οργανώσεις τόνισαν την ανάγκη της παροχής εκπαίδευσης σε όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από τη φυσική, διανοητική, κοινωνική, συναισθηματική, γλωσσική ή άλλη κατάστασή τους (Γκότοβος, 2002. Oh, & vanderStouwe, 2008). Είναι αναμενόμενο ένας μαθητής που αισθάνεται ότι ανήκει σε ένα μαθησιακό περιβάλλον, όπου η μάθηση απευθύνεται σε αυτόν, επιδιώκοντας την ενεργή εμπλοκή του και αξιοποιώντας τις διαφορετικές του εμπειρίες, αξίες, στάσεις και σκέψεις, να μάθει πιο εύκολα. Επομένως, ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον, που εμπνέει ασφάλεια, χαρακτηρίζεται από ανεκτικότητα και προσφέρει υποστήριξη, συμβάλλει στο να αναδειχτεί η ετερότητα σε παραγωγικό πόρο (Kalantzis, 2011).

Από τα παραπάνω διαφαίνεται η ανάγκη για μια διευρυμένη εκπαίδευση πέρα από αυτή του τυπικού αναλυτικού προγράμματος, η οποία θα εμπεριέχει την εκπαίδευση για την ειρήνη, την πολιτεϊότητα και την απόκτηση επαγγελματικών δεξιοτήτων (Cooper, 2005). Συνεπώς, η διαπολιτισμική εκπαίδευση εμφανίζεται ως η πλέον κατάλληλη. Αυτή, πρέπει να αποτελεί μέρος της γενικής παιδείας που θα προάγει την κοινωνικοποίηση των ατόμων μέσω των ιδιαίτερων πολιτισμικών στοιχείων τους. Μόνο έτσι οι μαθητές θα απολαμβάνουν στο μέτρο που είναι δυνατό την ελευθερία τους και την ισότητά τους (Τάκης, 2011).

Οι έρευνες, μέχρι στιγμής, παρουσιάζουν μια έμφαση σε εισαγωγικά μαθήματα στη γλώσσα της χώρας υποδοχής, με σκοπό οι μαθητές να ενημερωθούν για τον τρόπο ζωής και τον πολιτισμό της, ενώ απαραίτητη θεωρείται και η ενημέρωση των υπόλοιπων παιδιών για τους πρόσφυγες, επιδιώκοντας την κατανόηση και την αντιμετώπιση των ψυχοκοινωνικών και συναισθηματικών αναγκών τους (Gamarnikow, 2011. Taylor, & Sidhu, 2012).

Αναμφισβήτητα, η εκπαίδευση αποτελεί το μέσο, που μπορεί να συμβάλει στη διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ των ατόμων με διαφορετικές πολιτισμικές καταβολές, ξεπερνώντας τις δυσκολίες, που προκύπτουν λόγω των γλωσσικών και πολιτισμικών διαφορών, ψάχνοντας κοινά στοιχεία, που βοηθούν στην ένωση και όχι στην απομάκρυνση. Μόνο μέσα από την εφαρμογή της δημόσιας εκπαίδευσης για όλους, ανεξαρτήτως διαφορών ως προς το φύλο, τη θρησκεία, τη φυλή κ.α., είναι δυνατό να ξεπεραστούν οι προκαταλήψεις απέναντι σε παιδιά με «διαφορετικότητες» και να επιτευχθεί μια πραγματική ισότητα (Νικολάου, 2011).

2. Στοιχεία Εφαρμογής

Η παρούσα διδακτική παρέμβαση απευθύνεται στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και συγκεκριμένα υλοποιήθηκε στο Δημοτικό του camp των Διαβατών, όπου διαμένουν οι πρόσφυγες. Οι συμμετέχοντες της μελέτης ήταν πρόσφυγες μαθητές ηλικίας από 6 ετών έως 15 που διέμεναν μέσα στο camp. Η διάρκεια της διδακτικής παρέμβασης ήταν δυο μήνες από τον Φεβρουάριο μέχρι και τον Μάρτιο του 2018. Τα μαθήματα υλοποιούνταν δυο φορές την εβδομάδα, Τρίτη και Πέμπτη, διάρκειας δυο ωρών- μια ώρα για τους μαθητές 6 με 10 ετών και μια ώρα για τους μεγαλύτερους μαθητές 11 με 15 ετών- οπότε συνολικά αναφερόμαστε σε διάρκεια 30 ωρών.

3. Στόχοι

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να εφαρμόσει και να αξιολογήσει το Γλωσσικό Υποστηρικτικό Υλικό και τον Οδηγό Καλωσορίσματος, που δημιουργήθηκαν από το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας και συγκεκριμένα από την επιστημονική ομάδα του Εργαστηρίου Γλώσσας και Γλωσσικών Προγραμμάτων. Τα διερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν από το σκοπό της έρευνας είναι:

- Ποιες πρακτικές και διδακτικές παρεμβάσεις είναι πιο αποτελεσματικές για τους πρόσφυγες μαθητές.
- Ποιες είναι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στη διαδικασία μάθησης.
- Ποιες είναι οι ανάγκες τους αναφορικά με την εκπαίδευσή τους.
- Ποια είναι τα οφέλη από την παρούσα διδακτική παρέμβαση.
- Ποιες ενέργειες πρέπει να γίνουν για να αρθούν τα εμπόδια και να αντιμετωπιστούν οριστικά οι δυσκολίες που υπάρχουν όταν απευθυνόμαστε σε αυτούς τους πληθυσμούς.

4. Μεθοδολογία Διδασκαλίας

Η μεθοδολογία της διδασκαλίας που υλοποιήθηκε, εστίαζε στους μαθητές, ενώ υπήρξε μια ποικιλία μεθόδων όπως: η ομαδοσυνεργατική, η εταιρική, η διαφοροποιημένη διδασκαλία, η χρήση νέων τεχνολογιών αλλά και οι διδακτικοί μέθοδοι που αξιοποιούν τις τέχνες όπως η δραματοποίηση, το παιχνίδι ρόλων, η ζωγραφική, η μουσική, ο χορός και οι κατασκευές.

5. Διδακτικό Υλικό

Το διδακτικό υλικό σχετίζεται με την αλληλεπιδραστική μάθηση και επιτρέπει στα παιδιά να μάθουν αυτενεργώντας. Η βασική μορφή του, είναι μια μεγάλη ποικιλία οπτικοακουστικού υλικού, φύλλα εργασίας, κολάζ, αφίσες, βιωματικές δραστηριότητες, ζωγραφική, μουσική, χορός κ.α. Το περιεχόμενό του καλύπτει ένα ευρύ φάσμα καθημερινών αναγκών και ενδιαφερόντων των μαθητών. Επιπροσθέτως, η διδακτική του χρήση έγινε είτε στο σύνολο των μαθητών, είτε εταιρικά, είτε ομαδικά καλύπτοντας έτσι μια μεγάλη γκάμα δραστηριοτήτων και ανταποκρινόμενη σε όλες τις «ιδιαιτερότητες» των παιδιών.

6. Παρουσίαση Δραστηριοτήτων-Διδακτικά βήματα

Το εκπαιδευτικό αυτό υλικό δημιουργήθηκε στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Προγράμματος για την Εκπαίδευση Προσφύγων Μαθητών με ακρωνύμιο «ΞΕΝΙΟΣ ΖΕΥΣ», το οποίο εντάσσεται στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Erasmus+, ΚΑ2, με τίτλο: «Xenios Zeus, “Managing the refugee and migrant flows through the development of educational and vocational frames for children and adults”». Ειδικότερα, απευθύνεται σε πρόσφυγες μαθητές προσχολικής ηλικίας αλλά και δημοτικού σχολείου καθώς και σε μεγαλύτερες ηλικίες με σχετικές πάντα τροποποιήσεις από τους εκπαιδευτικούς, λαμβάνει υπόψη του τις αρχές της διαπολιτισμικότητας για σεβασμό, αποδοχή και ίσες ευκαιρίες προς όλους τους μαθητές, καλύπτει ένα ευρύ φάσμα καθημερινών δεξιοτήτων και γλωσσικών αναγκών και χωρίζεται σε 10 Θεματικές Ενότητες (Πίνακας 1).

Πίνακας 1. Θεματικές Ενότητες Γλωσσικού Υποστηρικτικού Υλικού

1 Θεματική Ενότητα	Γνωρίζω τον εαυτό μου και τους άλλους
2 Θεματική Ενότητα	Μου αρέσει-Δεν μου αρέσει
3 Θεματική Ενότητα	Κάνω-φτιάχνω
4 Θεματική Ενότητα	Παίρνω-Δίνω-Αγοράζω-Πουλάω
5 Θεματική Ενότητα	Σώμα-Υγεία-Αθλητισμός
6 Θεματική Ενότητα	Ρούχα-Φαγητά
7 Θεματική Ενότητα	Διασκεδάζω-Παίζω παιχνίδια-Τηλεόραση
8 Θεματική Ενότητα	Γιορτές
9 Θεματική Ενότητα	Μέσα Συγκοινωνίας
10 Θεματική Ενότητα	Επαγγέλματα

Οι ενότητες αυτές είναι χωρισμένες σε 25 υποενότητες, κάθε μια από τις οποίες αποτελείται από 2 έως 4 δραστηριότητες. Να σημειωθεί σε αυτό το σημείο ότι ο Οδηγός Καλωσορίσματος του ΠΔΜ, έχει μεταφραστεί σε Αραβικά και Περσικά, γεγονός που βοηθά τα παιδιά να νιώσουν ισότιμα μέλη της εκπαιδευτικής διαδικασίας αλλά και να διευκολύνει την κατανόηση.

Τα διδακτικά βήματα που ακολουθήθηκαν σε ένα γενικότερο πλαίσιο είναι:

- A) Αφόρμηση και προετοιμασία των παιδιών για το θέμα με το οποίο θα ασχοληθούμε.
- B) Εισαγωγή της νέας γνώσης.
- Γ) Εφαρμογή και εξάσκηση της νέας γνώσης.
- Δ) Κατανόηση και εμπέδωση της νέας γνώσης.
- Ε) Γενίκευση της νέας γνώσης.

7. Αξιολόγηση

Για την αξιολόγηση του υλικού εφαρμόστηκε η διαμορφωτική και συνεχής αξιολόγηση. Σκοπός ήταν να ελεγχτεί η διαδικασία και όχι μόνο το τελικό προϊόν και να παραχθεί ανατροφοδότηση στη διαδικασία διδασκαλίας –μάθησης. Η διαμορφωτική αξιολόγηση, είναι πολύ βασική καθώς επιβάλλει μια κυκλική διάταξη της διαδικασίας και μπορεί να αποτελέσει μια πιο ουσιαστική μέθοδο αξιολόγησης που ελέγχει τα πράγματα εκ των έσω. Επιπλέον, η συλλογή των δεδομένων της μελέτης περίπτωσης έγινε ποιοτικά και η αξιολόγηση υλοποιήθηκε μέσω της παρατήρησης, της διατήρησης ημερολογίου από τη διδάσκουσα και με ημιδομημένες συνεντεύξεις από τους μαθητές που συμμετείχαν στη διαδικασία. Οι συνεντεύξεις είχαν διάρκεια περίπου 10' και διατηρήθηκε η ανωνυμία των παιδιών. Συγκεκριμένα, υλοποιήθηκαν μετά το τέλος της κάθε διδασκαλίας, σε μια ήσυχη αίθουσα του σχολείου, στην οποία έμπαινε ένας-ένας μαθητής.

Αναφορικά με τα εμπόδια και τις δυσκολίες αυτές συνοπτικά ήταν:

- Η μη σταθερή φοίτηση των παιδιών.
- Η ύπαρξη διαφορετικών τμημάτων και δράσεων που υλοποιούνταν την ίδια χρονική στιγμή.
- Η απουσία οργανωμένης «λίστας» με τα ονόματα των μαθητών που συμμετέχουν σε κάθε τμήμα,

ποια ώρα και μέρα.

- Η μη τήρηση του ωραρίου από τους μαθητές,
- Μια καλύτερη και αυστηρότερη οργάνωση και συστηματοποίηση του μαθητικού πληθυσμού, θα έλυνε αρκετά από όλα αυτά τα θέματα αν όχι και όλα.

Οι δυσκολίες που δημιουργήθηκαν στη διαδικασία μάθησης αφορούσαν την παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου. Για τη διευκόλυνση των παιδιών οι λέξεις «έσπαζαν» σε συλλαβές, ενώ οι μεγαλύτεροι μαθητές έγραφαν τις λέξεις στο τετράδιο τους στα Ελληνικά αλλά και στη δική τους γλώσσα γραφής. Οι δυσκολίες στη κατανόηση του προφορικού και γραπτού λόγου ξεπεράστηκαν με τη χρήση εικόνων, βίντεο, αγγλικών αλλά και κινήσεις με το σώμα. Επιπλέον, ορισμένοι μαθητές που κατανοούσαν, βοηθούσαν μεταφράζοντας και στα άλλα παιδιά.

Σχετικά με τις ανάγκες των μαθητών που προέκυψαν, τα μεγαλύτερα παιδιά επιθυμούν να εμβαθύνουν περισσότερο στη δομή και οργάνωση της Ελληνικής γλώσσας, να μάθουν να διαβάζουν, να γράφουν και να προφέρουν σωστά τις λέξεις, τις προτάσεις και τα κείμενα. Επιπλέον, έχουν ανάγκη για περισσότερη προφορική επικοινωνία και συζήτηση. Παρόμοιες ανάγκες εξέφρασαν και τα μικρότερα παιδιά σε συνδυασμό πάντα με την ανάγκη για περισσότερο παιχνίδι, κίνηση και μουσική.

Τα παιδιά μάθαιναν πιο εύκολα μέσα από τις δραστηριότητες που εμπειριέχουν κίνηση, παιχνίδι, μουσική, κατασκευή δημιουργικών εικαστικών δραστηριοτήτων και γενικότερα πιο ενεργητικές διαδικασίες μάθησης. Σημαντική ήταν και η χρήση εικόνων και η γλώσσα του σώματος για διευκόλυνση της επικοινωνίας.

Από την παρέμβαση τα παιδιά απέκτησαν γνώσεις για βασικά ζητήματα της καθημερινότητας. Εμπλούτισαν αρκετά το λεξιλόγιό τους σε σημείο που μπορούσαν να επικοινωνήσουν με την εκπαιδευτικό. Έμαθαν να προφέρουν και να γράφουν το μεγαλύτερο από το σύνολο των λέξεων με τις οποίες ήρθαν αντιμέτωποι. Συνεργάστηκαν αποτελεσματικά στο πλαίσιο της ομάδας. Ανέπτυξαν δεξιότητες αντιστοίχισης, ομαδοποίησης και λεπτής κινητικότητας. Ενεπλάκησαν σε διαδικασίες που αφορούσαν ταυτόχρονα πολλές διαστάσεις της προσωπικότητάς τους: γνωστική, κοινωνική, αισθητική και συναισθηματική. Το υλικό μεταφράστηκε και αξιολογήθηκε, γεγονός που βοήθησε σημαντικά. Η συνολική αξία του προγράμματος αυτού δεν εστιάζεται μόνο στις γνώσεις αλλά και στην απόκτηση δεξιοτήτων επικοινωνίας, παρουσίασης, κανόνων συμπεριφοράς μέσα στο πλαίσιο της τάξης και διαχείριση του θυμού τους.

8. Μελλοντικές Προτάσεις

Η κατάσταση με το προσφυγικό πληθυσμό παραμένει μέχρι και σήμερα περίπλοκη. Από τη μια έχουμε να διαχειριστούμε σαν κράτος την αδιάκοπη εισροή προσφύγων στη χώρα μας με τα επακόλουθα προβλήματα και από την άλλη μια αμηχανία καθώς δεν γνωρίζουμε ούτε εμείς αλλά ακόμη και ούτε οι ίδιοι εάν θα παραμείνουν στην Ελλάδα ή θα αναζητήσουν την τύχη τους σε ένα άλλο κράτος. Όλη αυτή η κατάσταση προκαλεί σύγχυση και ταραχή στους αρμόδιους φορείς. Παρά τις προσπάθειες που γίνονται για τη δημιουργία ενός ποιοτικότερου τρόπου ζωής για αυτό τον πληθυσμό, εξακολουθούν να υπάρχουν αρκετά ακόμη εμπόδια και δυσκολίες για την επίτευξη του στόχου.

Αναφορικά με τα δεδομένα της παρούσας μελέτης, τα συμπεράσματα και οι παρατηρήσεις που προαναφέρθηκαν, προήλθαν κατόπιν διάφορων ενεργειών όπως η παρατήρηση, η διατήρηση ημερολογίου από τη διδάσκουσα αλλά και τη λήψη ημιδομημένων συνεντεύξεων. Εκτός της ύπαρξης αρκετών θετικών βιωμάτων κι εμπειριών που προκλήθηκαν κατά τη διάρκεια της 2μηνιας διδασκαλίας σε πρόσφυγες μαθητές υπήρξαν και κάποια εμπόδια τα οποία πρέπει να ξεπεραστούν, εάν επιδιώκουμε σε μια καλύτερη εκπαίδευση γι αυτούς.

Σαφέστατα καθώς εισέρχεται κάποιος εκπαιδευτικός σε τέτοιου είδους χώρους, με τις συγκεκριμένες συνθήκες και με παιδιά που έχουν εντελώς διαφορετική αφετηρία, εμπειρίες, γλώσσα, πολιτισμό, κουλτούρα, προβλήματα, θα πρέπει να είναι κατάλληλα προετοιμασμένος αλλά και να βρίσκεται σε διαρκή επαγρύπνηση και ετοιμότητα για να επαναπροσδιορίζει τις δράσεις και τους στόχους του. Ειδικότερα οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να είναι ευέλικτοι και να διαφοροποιήσουν το περιεχόμενο, τη διαδικασία και το τελικό προϊόν της διδασκαλίας τους με βάση την ετοιμότητα, το ενδιαφέρον και το μαθησιακό προφίλ των παιδιών του τμήματός τους. Στο σημείο αυτό τίθεται ο προβληματισμός του κατά πόσο οι εκπαιδευτικοί είναι έτοιμοι να διαθέσουν ένα μέρος του ελεύθερου χρόνου τους, για να προετοιμαστούν κατάλληλα, να επιμορφωθούν και να μπορέσουν να ανταποκριθούν με υπευθυνότητα και επιστημονική επάρκεια σε αυτή την πρόκληση.

Ένα άλλο ζήτημα είναι η οργάνωση του υλικού που θα αφορά τους πρόσφυγες μαθητές και το οποίο οφείλει να εστιάζει στις ανάγκες και τα βιώματα των παιδιών αυτών. Παρά την ύπαρξη αρκετού υλικού στο διαδίκτυο το οποίο ανταποκρίνεται στη διδασκαλία αυτού του πληθυσμού, δεν υπάρχει ωστόσο μια καλή οργάνωση και διαχείρισή του με αποτέλεσμα να δυσχεραίνει παρά να διευκολύνει τους εκπαιδευτικούς να επιτελέσουν το έργο τους. Επίσης, συνεχίζοντας αυτό το ζήτημα χρήσιμη κρίνεται η συνεργασία και η σύμπλευση των διαφόρων δομών καθώς και των πανεπιστημίων με τα κέντρα εκπαίδευσης έτσι ώστε να διευκολύνουν την πολύπλευρη και ολοκληρωμένη μάθηση που μπορούν να αποκτήσουν τα παιδιά.

Ένα ακόμη ωφέλιμο στοιχείο για τη σταθερότητα προσέλευσης τους θα ήταν η δημιουργία και η οργάνωση των μαθητών με λίστες ονομάτων για το πιο μάθημα να παρακολουθούν, ποια μέρα και ποια ώρα. Επίσης, τα διάφορα τμήματα καλό θα είναι να συντονίσουν καλύτερα το πρόγραμμά τους για να διευκολύνουν όλους τους μαθητές που επιθυμούν να τα παρακολουθήσουν. Επιπλέον, η ύπαρξη μεταφραστή μέσα στην τάξη όπου θα διευκολύνει την επικοινωνία και την εκμάθηση των Ελληνικών χωρίς να την επισκιάζει, θα ήταν πάρα πολύ χρήσιμο εργαλείο για τον εκπαιδευτικό. Πλην όμως εάν δεν μπορεί να γίνει αυτό λόγω έλλειψης πόρων θα μπορούσε τουλάχιστον να υπάρχει ένας μεταφραστής στο σχολείο ο οποίος θα βοηθάει στην αντιμετώπιση διαφόρων προβλημάτων που μπορεί να προκύψουν κατά τη διδασκαλία.

Ένα ακόμη καίριο ερώτημα είναι το κατά πόσο η Ελληνική πολιτεία είναι έτοιμη και σε θέση να αναλάβει και να οργανώσει ουσιαστικές συνθήκες υποδοχής προσφύγων μαθητών. Επιπλέον ένα ακόμη ερώτημα που δημιουργείται είναι το εάν οι πρόσφυγες γονείς είναι έτοιμοι να αποδεχτούν την Ελληνική εκπαίδευση των παιδιών τους ενισχύοντας την με την υποστήριξη και την αρωγή τους σε αυτήν.

Τέλος αξίζει να αναφερθεί το γεγονός ότι ένας μαθητής κατά τη διάρκεια των διδασκαλιών, εξέφρασε την άρνηση του για το σχολείο της χώρας του λέγοντας ότι στην Ελλάδα το σχολείο είναι καλύτερο. Αυτό ίσως να δείχνει την ανάγκη των μαθητών για περισσότερες δραστηριότητες που θα εστιάζουν στη μαθητοκεντρική προσέγγιση και στον ενεργειακό χαρακτήρα μάθησης, έτσι ώστε το σχολείο να αποτελεί αφενός χώρο μάθησης, αλλά κυρίως χώρο ζωντανίας, δημιουργίας, φαντασίας, χαράς, διασκέδασης και επικοινωνίας.

Ωστόσο, παρά τις όποιες δυσκολίες παρουσιάζονται στα πλαίσια της διδασκαλίας των προσφύγων στα camp, θα πρέπει την έλευσή τους στις αίθουσες διδασκαλίας οι εκπαιδευτικοί να τις αντιμετωπίσουν σαν μια πρόκληση για να υλοποιήσουν καινοτόμες μεθόδους διδασκαλίας, να καταργήσουν τις όποιες στερεοτυπικές τους απόψεις και φοβίες και να ορίσουν εκ νέου τις θέσεις και τις στάσεις τους.

Η διάρκεια κατά την οποία εφαρμόστηκε η εκπαιδευτική παρέμβαση είναι βέβαια περιορισμένη για να οδηγήσει σε σημαντικές αλλαγές. Τα συμπεράσματα που διατυπώθηκαν εδώ, ωστόσο, μπορούν να αποτελέσουν σημείο αναφοράς για περαιτέρω έρευνα στο πεδίο της γλωσσικής διδασκαλίας σε πολυπολιτισμικό περιβάλλον.

Βιβλιογραφικές Αναφορές**Ελληνόγλωσσες**

- Estia. (2017). Παροχή στέγασης - Μηνιαία Ενημέρωση, Δεκέμβριος 2017. Ανακτήθηκε 17 Μαΐου 2018 από: <http://estia.unhcr.gr/el/>
- Gamarnikow, E. (2011). Το δικαίωμα στην εκπαίδευση σε εθνικά/πολυπολιτισμικά εκπαιδευτικά συστήματα: διερευνώντας εντάσεις και αμφισημίες. Στο Α. Ανδρούσου & Ν. Ασκούνη (Επιμ.), Πολιτισμική ετερότητα και ανθρώπινα δικαιώματα: Προκλήσεις για την εκπαίδευση (σελ. 125-139). Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Hellenic Republic (2017). Προσφυγική κρίση. Ανακτήθηκε 17 Μαΐου 2018 από: https://government.gov.gr/wp-content/uploads/2017/04/gr_fact_sheet_refugee_print_19_01_2017-2.pdf
- Kalantzis, M. (2011). Νέες εποχές, νέες υποκειμενικότητες και νέα μάθηση. Στο Α. Ανδρούσου & Ν. Ασκούνη (Επιμ.), Πολιτισμική ετερότητα και ανθρώπινα δικαιώματα: Προκλήσεις για την εκπαίδευση (σελ. 181-199). Αθήνα: Μεταίχιμο.
- UNHCR Greece (2017). Η Υ.Α. καλεί για τη συνέχιση του προγράμματος μετεγκατάστασης της Ε.Ε. Ανακτήθηκε 17 Μαΐου 2018 από: <https://www.unhcr.gr/nea/deltia-tyroy/artikel/b11022c802da4a403afc457eae0c94e8/i-ya-kalei-gia-ti-sy.html>
- Γκότοβος, Α. (2002). Εκπαίδευση και Ετερότητα. Αθήνα. Μεταίχιμο.
- Ειδική Γραμματεία Επικοινωνιακού Σχεδιασμού Μεταναστευτικού και Προσφυγικού Σχεδιασμού, (2015-2016). Ανακτήθηκε 17 Μαΐου 2018 από: https://government.gov.gr/wpcontent/uploads/2017/04/gr_fact_sheet_refugee_feb2017.pdf
- Καραμαγκάλης, Γ. (2016). Το Προσφυγικό Πρόβλημα το 2015. Ανακτήθηκε 17 Μαΐου 2018 από: <https://www.dianeosis.org/2016/02/to-profil-twn-prosfygikwn-rown-pros-tin-ellada-to-2015/>
- Νικολάου, Γ. (2011). Ένταξη και εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο Δημοτικό Σχολείο. Αθήνα: Πεδίο.
- Σαμπατάκου, Ε.Α. (2010). Ερμηνεύοντας την εξέλιξη της κοινής μεταναστευτικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αθήνα: Παπαζήση. Ανακτήθηκε 17 Μαΐου 2018 από: http://emmedia.pspa.uoa.gr/fileadmin/emmedia.pspa.uoa.gr/uploads/Resources/Publications/Seira_Eidikes_Meletes/abstract_Sampatakou.pdf
- Σπυροπούλου, Γ. & Χριστόπουλος, Δ. (2016). Προσφυγικό: «Θα τα καταφέρουμε»; Ένας απολογισμός διαχείρισης και προτάσεις διεξόδου. Αθήνα: Παπαζήση.
- Τάκης, Α. Χ. (2011). Πολιτικές Διαχείρισης της Πολιτισμικής Ετερότητας και Δικαιώματα του Ανθρώπου. Στο Α. Ανδρούσου & Ν. Ασκούνη (Επιμ.), Πολιτισμική ετερότητα και ανθρώπινα δικαιώματα: Προκλήσεις για την εκπαίδευση (σελ.31-62). Αθήνα: Μεταίχιμο.

Ξενόγλωσσες

- Antonopoulos, G. A. & Winterdyk, J. (2006). The smuggling of migrants in Greece: an examination of its social organization. *European Journal of Criminology*, 3(4), 439-461.
- Cooper, E. (2005). What do we know about out of school youths? How participatory action research can work for young refugees in camps. *Compare*, 35(4), 463-477.
- Delgado-Gaitan, C. (1994). Russian refugee families: Accommodating aspirations through education. *Anthropology & Education Quarterly*, 25(2), 137-155.
- Düvell, F. (2012). Transit migration: a blurred and politicised concept. *Population, Space and Place*, 18(4), 415-427.
- European Council on Refugees and Exiles.(1996). Position on refugee children.Retrieved.Ανακτήθηκε 17 Μαΐου 2018 από: <http://www.ecre.org/topics/areas-of-work/protection-in-europe/116.html>
- Mackey, W.F. (1968). The description of bilingualism. In J. Fishman (Ed.), *Reading in the Sociology of Language*, 554-584. The Hague: Mouton.
- McBrien, J. L. (2005). Educational needs and barriers for refugee students in the United States: A review of the literature. *Review of educational research*, 75(3), 329-364.
- Oh, S.A. & Van der Stouwe, M.(2008). Education, diversity and inclusion in Burmese refugee camps in Thailand.*Comparative Education Review*, 52(4), 589- 617.

- Papadopoulou, A. (2004). Smuggling into Europe: transit migrants in Greece. *Journal of Refugee Studies*, 17(2), 167-184.
- Papadopoulou-Kourkoulou, A. (2008). *Transit migration: the missing link between emigration and settlement*. New York: Palgrave Macmillan.
- Portes, A., & Rumbaut, R. G. (2001). *Legacies: The story of the immigrant second generation*. Berkeley: University of California Press.
- Taylor, S., & Sidhu, R. K. (2012). Supporting refugee students in schools: what constitutes inclusive education?. *International Journal of Inclusive Education*, 16(1), 39-56.
- Taylor, S., & Sidhu, R. K. (2012). Supporting refugee students in schools: what constitutes inclusive education?. *International Journal of Inclusive Education*, 16(1), 39-56.
- Triandafyllidou, A., & Ambrosini, M. (2011). Irregular immigration control in Italy and Greece: Strong fencing and weak gate-keeping serving the labour market. *European Journal of Migration and Law*, 13(3), 251-273.
- UNICEF (2016). Refugee and migrant children stuck in Greece face double crisis. Pressrelease. Ανακτήθηκε 17 Μαΐου 2018 από: http://www.unicef.org/media/media_92675.html
- United Nations High Commissioner for Refugees (2010). *Convention and protocol: Relating to the status of refugees*. Geneva: UNHCR Communications and Public Information Service. Ανακτήθηκε 17 Μαΐου 2018 από <http://www.unhcr.org/3b66c2aa10.pdf>
- Zhou, M. (2001). Straddling different worlds: The acculturation of Vietnamese refugee children. Στο: R. G. Rumbaut & A. Portes (Eds.), *Ethnicities: Children of immigrants in America*, pp. 187-227. Berkeley: University of California Press.

Ηλεκτρονικές Πηγές

http://xenioszeus.uowm.gr/el/glosiko_upostiriktiko_uliko/ (Γλωσσικό Υποστηρικτικό Υλικό, που δημιουργήθηκε από το ΠΔΜ στα πλαίσια του προγράμματος ΞΕΝΙΟΣ ΖΕΥΣ. Ανακτήθηκε 20/4/2018)